

КИЇВСЬКИЙ ІНЖЕНЕРНО-БУДІВЕЛЬНИЙ ІНСТИТУТ

На правах рукопису

ВАКУЛЬЧІК Олена Михайлівна

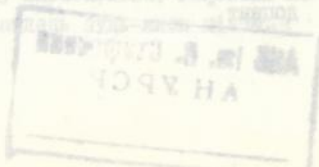
ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ
ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ
УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИРОБНИЦТВА

/на прикладі промислових підприємств будівництва/

Спеціальність 08.00.05 - Економіка, планування та
організація управління
народним господарством і
його галузями /будівництво/

Автореферат
дисертації на здобуття вченого ступеня
кандидата економічних наук

Київ 1992

Робота виконана на кафедрі економіки будівництва
Київського інженерно - будівельного інституту

ЛННБ України ім.В.Стефаніка

00814438 (S)

- НАУКОВИЙ КЕРІВНИК - доктор технічних наук,
професор Шилов Е.Й.
- КОНСУЛЬТАНТ - кандидат економічних наук,
доцент Драгун Л.М.
- ОФІЦІЙНІ ОПОНЕНТИ - доктор економічних наук,
професор Крушевський А.В. ;
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
Чернявський А.Д.
- ПРОВІДНА УСТАНОВА - Республіканський державний проектний
інститут по комплексному проектуванню
підприємств "Укрдержпостач"

Захист відбудеться "2" срудня 1992 року о 13 годині
на засіданні спеціалізованої вченої Ради К 068.05.03 по
присвоєнню наукового ступеня кандидата економічних наук при
Київському інженерно-будівельному інституті за адресою:
252037, Київ-37, Повітрофлотський проспект, 31.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці інституту.

Автореферат розісланий "2" листопада 1992 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої Ради
кандидат економічних наук,
доцент

Погорельцев В.М.

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Перехід від централізованих методів управління народним господарством до ринкових механізмів регулювання економіки ставить підприємства у цілком нові умови господарювання. При цьому підприємства одержують повну самостійність у питаннях планування, ціноутворення, вибору поставальників ресурсів і споживачів продукції, що виробляється. Гарантією нормального функціонування підприємства в умовах ринкової економіки є одержання достатнього прибутку, що дозволяє формувати необхідні фонди споживання, технічного і соціального розвитку. Збільшення даного показника може досягатися зусиллями у двох напрямках - це максимізація виручки, а також абсолютна і відносна мінімізація витрат, пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції. В перехідний період до ринку, в умовах дефіциту, монополію на виробництво багатьох товарів максимізація виручки відбувається як шляхом збільшення фізичних обсягів продукції, що випускається, так і за рахунок підняття цін на неї. Через те, що нарощування натуральних обсягів випуску продукції у певному ступені стримується обмеженою кількістю сировини і ресурсів, то основним резервом тут є вигідна підприємству система ціноутворення. На перших порах становлення ринкової економіки значне підвищення цін буде можливе, проте в подальшому, з появою конкуренції, можливим падінням платоспроможного попиту на продукцію, що випускається, перед підприємствами постане питання про збереження необхідного для його життєдіяльності рівня прибутку.

Співвідношення витрат і кінцевих результатів діяльності підприємства визначає рівень ефективності виробництва, підвищення якого є головною умовою конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкових відносин. Слід відзначити, що у цьому напрямку /зниження витрат, що приходяться на 1 грошову одиницю /гр. од./ кінцевих результатів/ у підприємств є достатньо великі резерви. Відсутність в економіці протягом тривалого часу умов конкуренції, змагальності, загрози банкрутства підприємства, існування системи дотацій нерентабельним підприємствам та т. ін. привело до того, що рівень витрат, що приходяться на 1 гр. од. кінцевих результатів діяльності підприємства, став неконтрольованим результатом процесу виробництва, головною метою якого було виконання планових завдань будь-якою ціною.

Вирішення проблем, пов'язаних із зниженням питомих витрат і ресурсомісткості продукції, неможливе без створення системи управління ефективністю виробництва /СУЕВ/, що містить в собі постановку мети, вибір критерію, визначення методів і функцій її діяльності. Головним елементом СУЕВ є економічний аналіз, який повинен дати узагальнюючу оцінку рівня і динаміки ефективності виробництва, а також виявити резерви її підвищення.

У ході даного дослідження був вивчений і узагальнений досвід і науковий розробки в галузях економічного аналізу, а також оцінки ефективності виробництва. Незважаючи на значну кількість праць, присвячених цій проблемі, окремі її аспекти недостатньо повно розроблені та освітлені в економічній літературі, а деякі положення вимагають переосмислення відповідно до нових умов ринкової економіки. Це відноситься до питань управління ефективністю виробництва на рівні підприємства, теоретичних основ і методичного забезпечення економічного аналізу як основною зоною виявлення резервів підвищення ефективності виробництва.

Актуальність вказаної проблеми і необхідність її подальшої розробки обумовили вибір теми дослідження, визначили його мету і завдання.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є створення методичного забезпечення економічного аналізу як елемента СУЕВ.

Відповідно до поставленої мети у роботі були поставлені та вирішені такі завдання:

уточнена сутність поняття ефективності виробництва і досліджені проблеми її оцінки;

розроблений узагальнюючий показник ефективності виробництва, класифіковані окремі показники;

проведена оцінка виробничо-господарської діяльності підприємств будіндустрії корпорації "Укрбуд" і обґрунтована необхідність системного підходу до підвищення ефективності виробництва;

визначені основні елементи СУЕВ;

уточнені предмет і мета економічного аналізу, класифіковані його завдання в умовах ринкових відносин;

розроблена і впроваджена методика оцінки та аналізу ефективності виробництва;

адаптована система обліку до умов розробленої методики аналізу ефективності виробництва, створені програмне та органі-

зацінне забезпечення аналізу.

Об'єктом дослідження є організаційно-економічні відносини, які виникають в процесі виробництва на промислових підприємствах будіндустрії.

Предмет дослідження - теорія, методика і практика економічного аналізу.

Методологічною і теоретичною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних вчених в галузі теорії економічної ефективності та аналізу, інструктивно-методичні матеріали, розробки науково-дослідних інститутів.

Для вирішення завдань застосовувалися методи системного аналізу, економіко-математичного моделювання, математичної статистики.

У роботі використані нормативні документи, матеріали статистичної та бухгалтерської звітності підприємств будіндустрії корпорації "Укробуд", дані, що характеризують ефективність виробничо-господарської діяльності промислових підприємств будіндустрії інших відомств та міністерств України.

На захист виносяться:

основні положення теорії та методики економічного аналізу як елемента СУЕВ;

інформаційне, програмне та організаційне забезпечення аналізу ефективності виробництва.

Наукова новизна дослідження міститься у таких положеннях:

уточнені місце і роль економічного аналізу як елемента загальної СУЕВ, визначені і систематизовані завдання аналізу відповідно до логічної послідовності їх вирішення та рівня управління при діяльності підприємства в умовах ринкової економіки;

розроблений узагальнюючий показник ефективності виробництва, який відповідає меті та завданням внутрішньофірмового аналізу, класифіковані окремі показники виробничо-господарської діяльності підприємства;

систематизовані умови зміни ефективності виробництва, що визначаються співвідношенням динаміки ресурсів, витрат і кінцевих результатів об'єкта аналізу;

розроблена методика оперативного аналізу ефективності виробництва, який складається з якісного, кількісного і факторного аналізу;

сформульовані основні вимоги до обліку як інформаційного

джерела аналізу для підприємства будіндустрії та його підрозділів;

створені програмне та організаційне забезпечення аналізу ефективності виробництва.

Практичне значення і реалізація результатів роботи.

Використання запропонованої методика економічного аналізу дозволить підприємствам будіндустрії підвищувати ефективність виробництва на основі системного підходу, що є однією з головних умов, які забезпечують життєдіяльність підприємства при ринкових відносинах.

Розроблена методика економічного аналізу впроваджена на Енергодарському заводі спеціальних будівельних конструкцій Управління будівництвом Запорізької АЕС Міненерго України /ЕЗСРК/, що сприяло зниженню ресурс- і витратомісткості кінцевих результатів діяльності підприємства і привело до підвищення ефективності виробництва. Економічний ефект склав 193 тис. крб. в цінах 1991 року. Методика використана також у навчальному процесі на кафедрі економіки Дніпропетровського інженерно-будівельного інституту /ДІБІ/.

Апробація роботи. Основні положення дослідження доповідались і одержали схвалення на науково-практичних конференціях, які проводились в Києві, Санкт-Петербурзі, Луганську, Пензі, Львові, Дніпропетровську /2,3,5,6,7,8,9,13/.

Публікації. По різних аспектах дослідження опубліковано 16 наукових праць, в тому числі 14 безпосередньо відбивають основні положення дисертації.

Структура роботи. Дисертаційна робота складається з вступу, трьох глав, основних висновків і пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

2. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Аналіз та узагальнення особливостей і закономірностей розвитку господарського механізму дозволили виявити і сформулювати основні причини виникнення тих економічних проблем, в якими сьогодні зіткнулося наше суспільство. Так, ліквідація приватної власності, усупільнення предметів праці та засобів праці, створення централізованої державної системи управління економікою, знищення ринку і конкурсних відносин між виробниками с

головною причиною цієї ситуації, в якій опинилася наша економіка. Внаслідок перерахованих особливостей економічних відносин у виконавця зникли такі якості як ініціатива, підприємливість, відповідальність, зацікавленість у кінцевому результаті праці та ін., що привело до низької продуктивності праці і, відповідно, до низької ефективності виробництва. Недостатній рівень ефективності виробництва обумовив дефіцит всіх видів ресурсів, низьку якість продукції, відставання науково-технічного прогресу, що негативним чином відбилося на добробуті суспільства.

Найважливішим завданням господарського механізму на сучасному етапі стає узгодження інтересів виробника і споживача. Як показала світова практика, тільки приватна власність і ринкові конкурентні відносини можуть створити такі умови. При цьому досягнення достатнього рівня ефективності виробництва, що забезпечує необхідний розмір фондів, спрямованих на споживання і розвиток, стає головною умовою конкурентоспроможності підприємства.

У загальному вигляді ефективність виробництва виражається співвідношенням витрат, пов'язаних з виробництвом, і його кінцевих результатів. Кінцеві результати діяльності підприємства необхідно вимірювати обсягом продукції, робіт, послуг, а у витратах повинні враховуватися як поточні витрати, так і задіяні у виробництві ресурси. При цьому найбільш об'єктивною є оцінка, основана на динамічних характеристиках показників, які відбивають приріст результативності у порівнянні з базою.

Оцінка динаміки показників виробничо-господарської діяльності підприємств та об'єднань будіндустрії корпорації "Укрбуд", проведена на основі порівняння сум індексів витрат і результатів, показала підвищення загального рівня ресурсо- і витратомісткості товарної продукції, що свідчить про зниження ефективності виробництва. Підвищення ефективності необхідно здійснювати на основі системного підходу шляхом створення та впровадження СУЕВ.

Головним елементом СУЕВ є аналіз - теоретичні і методичні основи та практика якого вимагають удосконалення і розвитку згідно з новими економічними умовами ринкових відносин. У ході дослідження встановлено, що предмет, мета, завдання аналізу є основоположними, керуючими ідеями даної науки і їх економічно

обґрунтоване визначення відноситься до теорії економічного аналізу. Методика, що являє собою сукупність методів і способів проведення аналізу, передбачає вибір показників для дослідження, створення математичного, інформаційного, програмного та організаційного забезпечення.

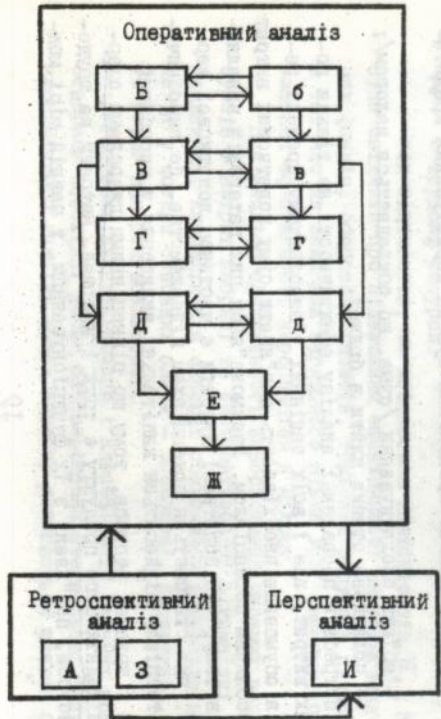
У роботі досліджені особливості економічного аналізу на різних етапах розвитку економіки. Вивчення існуючих методик аналізу, а також процесу його проведення на підприємствах будівельної промисловості привели до висновку про те, що основна спрямованість розроблених методик полягає в оцінці виконання підприємством плану по різних показниках. До недоліків віднесені також: ретроспективний характер аналізу, який проводиться в основному за даними річної звітності; наявність численних показників, системно не пов'язаних між собою; непропрацьованість такого розділу, як аналіз ефективності виробництва підприємств та його підрозділів, а також відсутність узагальнюючого показника ефективності, що не дозволяє об'єктивно та однозначно оцінювати і аналізувати цю важливу сторону діяльності підприємства.

Перехід від централізованого управління економікою до самоуправління підприємств робить актуальною роботу по модернізації економічного аналізу на рівні підприємств і його підрозділів. У сучасних умовах головним об'єктом аналізу стає виробничо-господарська діяльність підприємства, а мета аналізу корелюється із загальною метою СУЕВ і полягає у виявленні резервів, використання яких сприяє росту ефективності виробництва. Як предмет аналізу визначені показники, характеризуючі статистику і динаміку виробничо-господарської діяльності підприємства і які використовуються для виявлення факторів, що впливають на ефективність виробництва. Встановлений зв'язок мети і предмета аналізу з результативністю діяльності підприємства зводить всі розділи економічного аналізу до аналізу ефективності виробництва.

У роботі визначені завдання аналізу, відповідаючі поставленій меті, які класифіковані відповідно до логічної послідовності їх вирішення та рівня управління /рис. I/.

В результаті дослідження встановлено, що найважливішим для підприємств в умовах ринкових відносин стає оперативний аналіз, виконуваний функції головного інструмента в управлінні ефективністю виробництва. В роботі визначений взаємозв'язок

6

- А - Розрахунок нормативних значень показників
- Б - Оцінка динаміки ефективності виробництва об'єкта аналізу по узагальнюючому показнику
- б - Оцінка динаміки ефективності виробництва підрозділів. Ранжирування підрозділів за ступенем досягнення мети
- В - Виявлення окремих показників, за якими допущені відхилення від їх нормативних / базових / значень в цілому по об'єкту
- в - Те ж по підрозділах
- Г - Визначення абсолютної величини втрат або економії коштів по підприємству через відхилення відповідних показників від нормативних значень
- г - Те ж по підрозділах
- Д - Визначення первинних факторів, вплинутих на виявлені відхилення показників
- д - Визначення вторинних факторів, вплинутих на виявлені відхилення показників і на первинні фактори
- Е - Визначення контрольно-облікових факторів, вплинутих на відхилення показників
- Ж - Розробка рекомендацій по використанню резервів і усуненню відхилень
- З - Визначення статистичних показників, характеризуючих динаміку ефективності виробництва за попередній часовий період
- И - Внутрішньфірмове планування ефективності виробництва

Рис. 1. Класифікація завдань аналізу ефективності виробництва

ретроспективного, оперативного та перспективного аналізу, який міститься в тому, що ретроспективний аналіз являє собою необхідну інформацію для вирішення завдань оперативного аналізу, а також разом з останнім служить основою для перспективного внутрішньофірмового планування.

На основі аналізу діючих на вітчизняних підприємствах вимірювачів економічної ефективності виробництва, дослідження показників, що використовуються у країнах з розвинутою ринковою економікою, а також виходячи з мети СУЕВ, сформульовані вимоги до узагальнюючого показника ефективності виробництва. Для вирішення завдань внутрішньогосподарського оперативного аналізу розроблений показник питомих сукупних витрат /УСЗ/, який спроектований стосовно до умов ринкової економіки і об'єктивно відбиває фактичний рівень ефективності виробництва конкретного підприємства і його підрозділів:

$$УСЗ = СЗ / КР , \quad /1/$$

де СЗ - сукупні витрати;

КР - кінцеві результати діяльності підприємства, підрозділу.

СЗ являють собою суму поточних витрат:

$$СЗ = С + ПК + N \times Q , \quad /2/$$

де С - собівартість кінцевих результатів діяльності об'єкта;

ПК - розмір виплат процентних сум за користування кредитами;

Q - об'єкт оподаткування /сума, що обкладається налогом/;

N - податкова ставка плати в бюджет.

Потреба в проведенні аналізу ефективності не тільки поточних витрат, але і всіх заціяних у виробничому процесі ресурсів обумовила необхідність пов'язати суму податкових витрат з виробничим потенціалом. Взаємозв'язок цих категорій виявляється в тому, що податкові витрати є частиною додаткової вартості, яка створюється потенціалом підприємства. До виробничого потенціалу відносяться капітальні вкладення у виробничі фонди і трудові ресурси, тому що рівноцінними джерелами одержання додаткового продукту є труд і капітал. Витрати на трудові ресурси, пов'язані з їх функціонуванням, у певній мірі мож-

на віднести до капітальних, враховуючи тривале використання цього елемента виробничого процесу. Як такі витрати прийнятий річний фонд споживання /фонд заробітної плати і матеріального заощучування/ із врахуванням нарахувань на заробітну плату /ФП/. Тепер сума платежів, що приходиться на 1 гр.од. потенціалу, визначається з такого співвідношення:

$$K = N \times Q / (OF + OC + FP), \quad /3/$$

де K - витратний коефіцієнт ефективності використання потенціалу;

OF - основні виробничі фонди підприємства;

OC - оборотні кошти.

Виходячи з висловленого формула /I/ приймає вигляд:

$$УСЗ = [K \times (OF + OC + FP) + C + PK] / KP \quad /4/$$

або

$$УСЗ = (K_1 \times OF + K_2 \times OC + K_3 \times TP + C + PK) / KP, \quad /5/$$

В свою чергу

$$K_1 = K_2 = K, \quad /6/$$

$$K_3 = K \times FP / TP, \quad /7/$$

де K_1, K_2, K_3 - коефіцієнти, що приводять одночасні витрати до поточних витрат виробництва і відбивають ефективність використання відповідного виду ресурсу;

TP - трудові ресурси.

Слід відзначити, що збільшення коефіцієнтів K_1, K_2, K_3 буде свідчити про підвищення ефективності використання основних фондів, оборотних коштів, трудових ресурсів підприємства, в той час як зниження загального рівня УСЗ інформує про підвищення ефективності виробництва в цілому.

Для аналізу ефективності використання окремих видів ресурсів і витрат вибрані та систематизовані відповідні окремі показники. Класифікація окремих показників дозволила згрупувати їх у чотири основних блоки - абсолютні, структурні, ємкісні та показники рентабельності.

Розробка узагальнюючого і класифікація окремих показників створили необхідні умови для вирішення поставлених завдань економічного аналізу. Мета аналізу досягається шляхом вирішен-

ня завдань на різних рівнях управління підприємством, що дозволяє на основі аналітичного розкладення узагальнюючого показника на окремі визначити конкретні фактори, які вплинули на зміну рівня ефективності виробництва, а також розробляти рекомендації по використанню резервів.

Математичне забезпечення вирішення завдань економічного аналізу представлено у вигляді розрахункових моделей, за допомогою яких одержують відповіді на запитання, сформульовані у завданнях. Так, методи проведення ретроспективного аналізу дозволяють розрахувати базові значення показників, що характеризують досягнений рівень ефективності виробництва конкретного підприємства, підрозділу.

Оперативний аналіз, у свою чергу, складається з послідовного проведення якісного, кількісного та факторного аналізу.

І. Спочатку на основі індексів узагальнюючого та окремих показників одержують об'єктивну якісну оцінку динаміки ефективності виробництва в цілому, динаміки ефективності використання окремих видів ресурсів і витрат та їх складових:

$$I_{ie}^+ = \frac{V_i^+ / \Gamma\Pi^+}{V_i^0 / \Gamma\Pi^0} \quad /8/$$

де I_{ie}^+ - індекс показника ефективності;

V_i^+ , V_i^0 - аналізована та базова величина i -го виду ресурсу, витрат;

$\Gamma\Pi^+$, $\Gamma\Pi^0$ - аналізований і базовий обсяг виробництва.

По відхиленнях індексів від одиниці робиться висновок про напрямок зміни ефективності використання відповідного виду ресурсу або витрат. Аналіз ефективності виробництва окремих підрозділів дає можливість ранжувати їх за ступенем досягнення мети.

Так, якщо $I_{uc3j}^+ \geq 1$ - мета не досягнена, при $I_{uc3j}^+ < 1$ ранжований ряд має вигляд:

$$1 I_{uc3j}^+ < 2 I_{uc3j}^+ < \dots < F I_{uc3j}^+ \quad /9/$$

де $1 I_{uc3j}^+$ - мінімальне значення індекса j -го підрозділу;

F - кількість підрозділів, для яких $I_{uc3j}^+ < 1$.

Ранжування підрозділів проводиться з метою одержання

об'єктивної інформації для матеріального і морального стимулювання підвищення ефективності виробництва.

2. Наступним етапом аналізу є кількісний аналіз - визначення абсолютної величини економії або втрат коштів підприємства через відхилення показників ефективності /ресурсо- та витратомісткості/ від їх нормативних значень:

$$\Delta(\Pi)_i^+ = K_{p,3} \times \left(\frac{V_i^0}{T\Pi^0} - \frac{V_i^+}{T\Pi^+} \right) \times T\Pi^+, \quad /I0/$$

де $K_{p,3}$ - коефіцієнт приведення капітальних витрат до поточних /для $OF - K_1$; $OC - K_2$; $TP - K_3$; $C - 1$; $UC3 - 1$ /.

Взаємозв'язок узагальнюючого та окремих емкісних показників ефективності, а також запропонована модель кількісного аналізу, забезпечують відповідність алгебраїчної суми економії або втрат коштів через зміни ефективності використання окремих видів ресурсів і витрат загальній сумі, розрахованій по показнику $\Sigma 3$:

$$\Delta(\Pi)_{\Sigma 3}^+ = \sum_{i=1}^{\Gamma} \Delta(\Pi)_i^+, \quad /II/$$

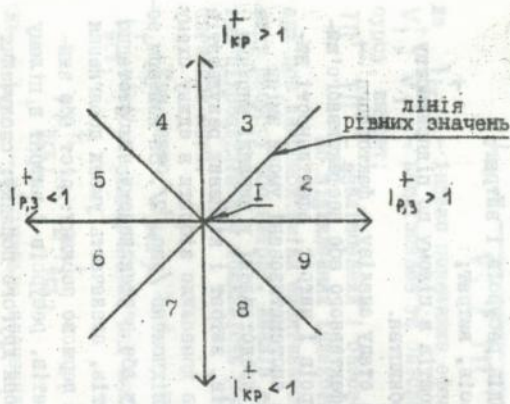
де $\Delta(\Pi)_i^+$ - економія або втрати коштів через зміни ефективності використання окремих видів ресурсів і витрат;

Γ - кількість видів ресурсів, витрат;

$\Delta(\Pi)_{\Sigma 3}^+$ - економія або втрати коштів в цілому по підприємству через зміни ефективності виробництва.

3. Результати наступного етапу аналізу - факторного - визначають умови досягнення ефективного або неефективного використання окремих видів ресурсів і витрат, ефективності виробництва в цілому. Для цього систематизовані умови зміни ефективності виробництва, які представлені у вигляді множини співвідношень динаміки ресурсів, витрат і кінцевих результатів діяльності об'єкта аналізу, що дозволило зібрати в єдину схему всі можливі варіанти цих співвідношень /рис. 2/. За номером зони, яка відповідає ефективному або неефективному використанню ресурсів і витрат та їх елементів, визначають умови досягнення цього стану, а саме - фактори першого порядку: ріст або зниження обсягу кінцевих результатів, ресурсів і витрат в цілому по підприємству, а також фактори другого порядку: сполучення змін відповідних показників діяльності підрозділів підприємств.

Алгоритм визначення умов досягнення ефективного /зони 3,4,5,6/ або неефективного /зони 1,2,7,8,9/ використання ресурсів і витрат

1:	$I_{KP}^+ = 1$;	$I_{P,3}^+ = 1$.
2:	$I_{KP}^+ > 1$;	$I_{P,3}^+ > 1$;
3:	$I_{KP}^+ > 1$;	$I_{P,3}^+ > 1$;
4:	$I_{KP}^+ > 1$;	$I_{P,3}^+ < 1$;
5:	$I_{KP}^+ > 1$;	$I_{P,3}^+ < 1$;
6:	$I_{KP}^+ < 1$;	$I_{P,3}^+ < 1$;
7:	$I_{KP}^+ < 1$;	$I_{P,3}^+ < 1$;
8:	$I_{KP}^+ < 1$;	$I_{P,3}^+ > 1$;
9:	$I_{KP}^+ < 1$;	$I_{P,3}^+ > 1$;

$$I_{KP}^+ = KP^+ / KP^0 ; \quad I_{P,3}^+ = \{P,3\}^+ / \{P,3\}^0$$

Умовні позначення:

- I_{KP}^+ - індекс кінцевих результатів; $I_{P,3}^+$ - індекс ресурсів, витрат;
- KP^+ , KP^0 - кінцеві результати в аналізованому і базовому періодах;
- $\{P,3\}^+$; $\{P,3\}^0$ - ресурси, витрати в аналізованому і базовому періодах;
- $+$ - аналізований період; 0 - базовий період

Рис. 2. Діаграма "Кінцеві результати- ресурси, витрати"

В дисертації розроблена процедура роботи управляючого органа СУЕВ, який на основі даних економічного аналізу визначає конкретні контрольно-облікові фактори, що безпосередньо вплинули на рівень ефективності виробництва, а також розробляє заходи по усуненню негативного впливу цих факторів. До роботи такого органу необхідно залучати як економістів, так і технічний персонал, який безпосередньо експлуатує ресурси, здійснює витрати.

Для ефективного проведення економічного аналізу в загальній СУЕВ розроблено його програмне забезпечення стосовно до ПЕОМ типу IBM /рис. 3/. Сформульовані основні вимоги до інформаційного джерела аналізу, на підставі яких адаптована діюча система обліку кінцевих результатів, ресурсів і витрат до умов розробленої методики аналізу.

Подальший розвиток теорії і розробка методик економічного аналізу, що відповідають новим умовам господарювання, передбачає удосконалення методів вирішення завдань перспективного аналізу, який набуває в умовах ринку функції внутрішньфірмового планування і полягає у визначенні планових обсягів продукції, яка випускається, її граничної ціни, а також величини необхідних ресурсів і витрат. У дисертації визначені основні напрямки планової роботи по розрахунку нижньої границі цін на вироблену продукцію в умовах високої динамічності цін на споживані ресурси /характерній для умов ринку і особливо для перехідного періоду/, а також по визначенню величини необхідних ресурсів і витрат.

3. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Підвищення ефективності виробництва є гарантією нормального функціонування підприємства в умовах ринкових відносин. Оцінка ефективності виробництва повинна обґрунтовуватися на динамічних характеристиках співвідношення всіх поточних витрат і задіяних ресурсів з кінцевими результатами діяльності /обсягом продукції, робіт, послуг/.

2. На підставі оцінки динаміки показників виробничо-господарської діяльності підприємств будіндустрії корпорації "Укрбуд" за період з 1985 по 1990 рр. зроблений висновок про зниження ефективності використання основних видів ресурсів і витрат і про необхідність системного підходу до процесу управління ефективністю виробництва, що забезпечується шляхом створен-

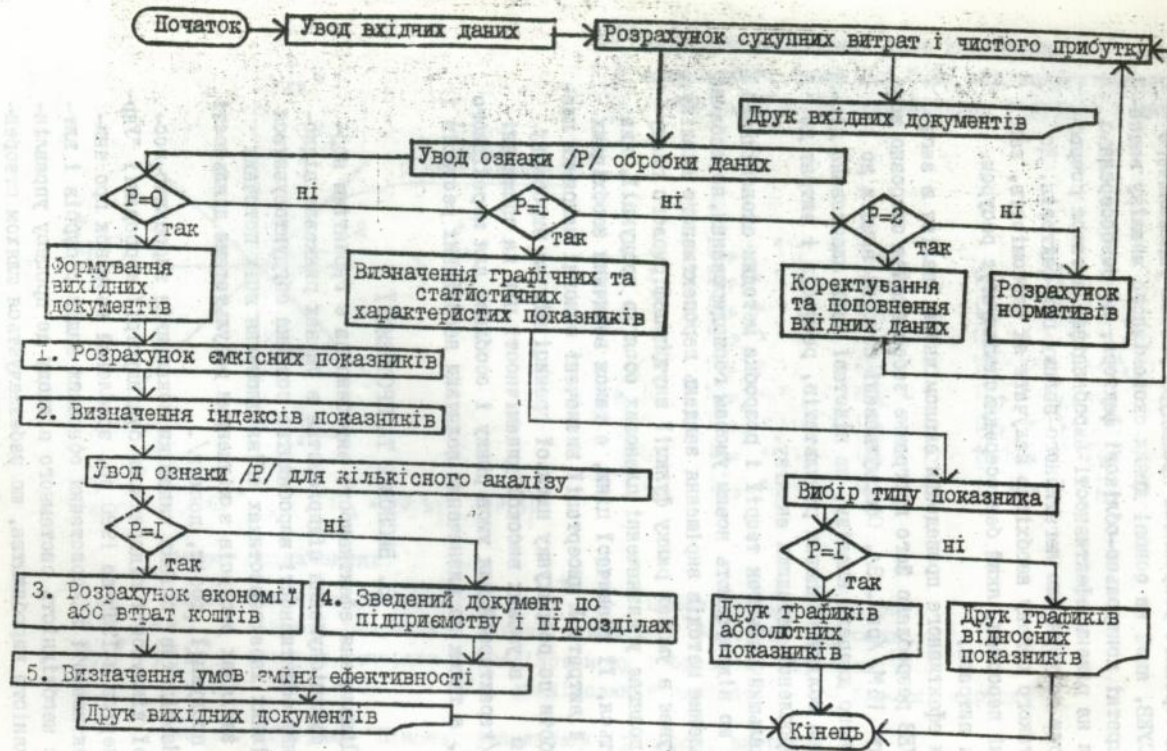

Рис. Збільшена блок-схема програмного комплексу аналізу ефективності виробництва

ня і впровадження СУЕВ.

3. Одним з важливіших елементів СУЕВ є економічний аналіз, зміст і спрямованість якого зазнають зміни в умовах ринку. Результати дослідження теоретичних і методичних проблем економічного аналізу свідчать про необхідність адаптації його основних теоретичних положень і розробки методики, що відповідає меті та завданням аналізу на сучасному етапі.

4. Перехід від централізованого управління до самоврядування підприємств робить актуальним проведення економічного аналізу на рівні безпосереднього виробника продукції та його підрозділів. Встановлений зв'язок предмета і мети економічного аналізу з результативністю діяльності підприємства зводить всі його розділи до аналізу ефективності виробництва.

5. Для узагальнюючої оцінки ефективності виробництва конкретного підприємства і внутрішньофірмового аналізу необхідно використати розроблений в дисертації інтегральний показник УСЗ, що визначається відношенням всіх сукупних витрат до кінцевих результатів виробництва. При цьому сукупні витрати являють собою суму собівартості продукції, плати за кредити і податкових виплат, які пов'язані з виробничим потенціалом через витратні коефіцієнти, які відбивають його ефективність. Для аналізу ефективності використання окремих видів ресурсів і витрат слід використовувати відповідні окремі показники – абсолютні, структурні, емкісні та показники рентабельності.

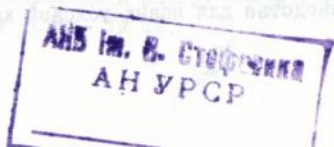
6. Найважливішим для підприємств в умовах ринкових відносин є оперативний аналіз, виконуючий функції головного інструменту в управлінні ефективністю виробництва. Мета аналізу досягається на основі аналітичного розкладання узагальнюючого показника в результаті вирішення ряду завдань, які класифіковані відповідно до логічної послідовності та рівня управління. Розроблена методика аналізу складається з послідовного проведення якісного, кількісного і факторного аналізу, що дозволяє визначити:

тенденції зміни рівня ефективності по підприємству в цілому, його підрозділах, окремих видах ресурсів і витрат;

величину втрат або економії коштів, які відбулися внаслідок цих змін;

фактори, які визначають умови ефективного або неефективного використання ресурсів і витрат.

Систематизація умов зміни ефективності відкриває можливість

ті для проведення цілеспрямованих досліджень і пошуку резервів її росту, не випускаючи з виду всі існуючі напрямки.

7. Перспективний аналіз повинен міститися у визначенні планового обсягу продукції, що випускається, величини необхідних ресурсів і витрат, а також у формуванні граничних цін, забезпечуючих ріст ефективності виробництва.

8. Загальний підхід до розробки інформаційного, програмного та організаційного забезпечення економічного аналізу сприяє ефективному його проведенню і, відповідно, цілеспрямованому функціонуванню всієї СУЕВ.

9. Практичне значення розробленої методики економічного аналізу підтверджується результатами, одержаними при її впровадженні на ЕЗСБК. Річний економічний ефект склав 193 тис. крб. в цінах 1991 року.

10. Сфера застосування розробленої методики економічного аналізу не обмежується рамками підприємств будіндустрії, а розповсюджується на всі виробництва, які характеризуються великим числом технологічних етапів і декількома рівнями управління. На основі запропонованої методики аналізу також стає можливим одержання об'єктивної інформації про рівень і динаміку ефективності виробництва об'єктів, які належать приватизації.

4. ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ, В ЯКИХ ВИКЛАДЕНІ ОСНОВНІ ІДЕЇ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Вакульчик Е.М., Драгун Л.Н. Критерий эффективности производства в условиях хозрасчета. - М., 1989 - 5 с. - Деп. во ВНИИЭТТИ Госстроя СССР 08.89, № 9984.

2. Вакульчик Е.М., Драгун Л.Н. и др. Система управления эффективностью производства - важный фактор оздоровления региональной экономики // Пути совершенствования социально-экономического развития территории в условиях самоуправления и самофинансирования: Тез. докл. науч.-практ. конф. - Днепропетровск, 1990. - с.170-173.

3. Вакульчик Е.М., Драгун Л.Н. Управление эффективностью производства - неотъемлемое условие подготовки предприятий к рыночной экономике // Экономико-организационные проблемы перехода к рыночным отношениям в строительном комплексе: Тез. докл. зонального семинара. - Пенза, 1991. - с. 59-60.

4. Вакульчик Е.М., Драгун Л.Н. Критерий эффективности производства для новых условий хозяйствования // Экономика стр-ва,

5. Вакульчик О.М., Драгун Л.М., Петров С.В. Система управління ефективністю виробництва при підготовці підприємств будівництва до діяльності в умовах ринку// Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах переходу на ринкові відносини: Тез. доп.Респ.наук.-практ.конф. -Львів, 1991. - с.53-56.

6. Вакульчик Е.М., Драгун Л.Н. Анализ производственно-хозяйственной деятельности как инструмент управления экономической предприятия// Новые формы хозяйствования в условиях перехода к рыночным отношениям: Тез. докл. Всесоюзн. научн.-практ. конф. -Ленинград, 1991. - с.302-304.

7. Вакульчик Е.М., Драгун Л.Н. Управление эффективностью производства - основа решения коренной перестройки экономики// Проблемы коренной перестройки управления экономикой: Тез. докл. науч.-практ. конф. - Луганск, 1991. - с.88-89.

8. Вакульчик Е.М., Драгун Л.Н. Как управлять ресурсами и затратами при работе предприятия в условиях рынка// Проблемы развития экономических отношений в строительстве на современном этапе: Тез. докл. научн.-практ.конф.-Днепропетровск, 1991, с.6-7.

9. Вакульчик Е.М., Драгун Л.Н., Явор И.Г. Экономический анализ и новые формы хозяйствования// Развитие производственных отношений и становление новых хозяйственных форм: Тез. докл. Респ.конф. -Киев, 1991. - с.92-93.

10. Вакульчик Е.М., Драгун Л.Н. Основные положения системы управления эффективностью производства. -М., 1991, -20 с. -Деп. во ВНИИТПИ Госстроя СССР 07.91, № 10965.

11. Вакульчик Е.М., Драгун Л.Н. Анализ эффективности производства в условиях рынка: задачи, решения. - Киев, 1991. -18 с. -Деп. в УКРНИИТПИ Госплана УССР 08.04.91, № 475-Ук 91.

12. Вакульчик Е.М., Драгун Л.Н., Лев В.В. Планирование ресурсов и затрат в условиях системы управления эффективностью строительного производства// Повышение эффективности и качества в новых условиях хозяйствования: Сб. научн.трудов/ Отв. ред. Л.А.Хмара. - К.: УМКВО, 1992. - с.92-95.

13. Вакульчик Е.М., Шилов Э.И. Повышение эффективности производства - гарантия выживания предприятия в условиях рынка// 53-й научн.-практ. конф. КИСИ: Тез. докл. - Киев, КИСИ, 1992.

14. Вакульчик Е.М., Драгун Л.Н. и др. Учет ресурсов, затрат и конечных результатов в условиях перехода к рынку. -Киев, 1992. - 7с. -Деп. в УКРИНТЭИ 09.07.92, № 1035 - Ук 92.

№ 26.333

АВ 26.333

1. ...

2. ...

3. ...

4. ...

5. ...

6. ...

7. ...

8. ...

9. ...

10. ...

11. ...

12. ...

13. ...

14. ...

15. ...

16. ...

17. ...

18. ...

19. ...

20. ...

21. ...

22. ...

23. ...

24. ...

25. ...

26. ...

27. ...

28. ...

29. ...

30. ...

31. ...

32. ...

33. ...

34. ...

35. ...

36. ...

37. ...

38. ...

39. ...

40. ...

41. ...

42. ...

43. ...

44. ...

45. ...

46. ...

47. ...

48. ...

49. ...

50. ...

51. ...

52. ...

53. ...

54. ...

55. ...

56. ...

57. ...

58. ...

59. ...

60. ...

61. ...

62. ...

63. ...

64. ...

65. ...

66. ...

67. ...

68. ...

69. ...

70. ...

71. ...

72. ...

73. ...

74. ...

75. ...

76. ...

77. ...

78. ...

79. ...

80. ...

81. ...

82. ...

83. ...

84. ...

85. ...

86. ...

87. ...

88. ...

89. ...

90. ...

91. ...

92. ...

93. ...

94. ...

95. ...

96. ...

97. ...

98. ...

99. ...

100. ...